

Justis- og
beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Oslo, 8. februar 2018
Vår ref.: LLSH/1032

Deres ref.: 16/5046 - QTN

HØRINGSUTTALELSE FRA JUSSBUSS OM ENDRINGER I STRAFFE- GJENNOMFØRINGSLOVEN, FORSKRIFT OM STRAFFEGJENNOMFØRING, OG FORSKRIFT OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER I KRIMINAL- OMSORGEN (ØKE GJENNOMFØRINGSTIDEN FOR STRAFFEGJENNOM- FØRING MED ELEKTRONISK KONTROLL MV.)

1. Om Jussbuss

Jussbuss er et studentdrevet rettshjelptiltak tilknyttet Universitetet i Oslo. Vi har 47 års erfaring med rettshjelpearbeid og oppsøkende virksomhet. Gjennom vår saksbehandling tilegner vi oss erfaringer som vi anvender i vårt rettspolitiske arbeid. Fengselsgruppen ved Jussbuss behandlet ca. 1000 saker i 2017, og vi møter fengselsklienter hver uke. På bakgrunn av våre erfaringer ønsker vi å komme med noen bemerkninger til høringsnotatet.

2. Innledning

Jussbuss er positive til at departementet foreslår å utvide muligheten for å sone med elektronisk kontroll. En regelendring på dette feltet er i tråd med internasjonal utvikling. Jussbuss mener imidlertid at det er rom for en enda større utvidelse enn departementet foreslår.

Elektronisk kontroll er en straffegjennomføringsform som passer flere innsatte enn de som får det etter dagens ordning. Å sone med fotlenke er et vellykket alternativ til fengselsstraff, da det øker muligheten for rehabilitering sammenlignet med straffegjennomføring i fengsel. Samtidig innebærer det en frihetsberøvelse og oppleves som straff av de domfelte.

3. Forslaget om å regulere straffegjennomføring med elektronisk kontroll i § 16 a (punkt 2 i høringsnotatet)

Jussbuss er positive til forslaget om å skille bestemmelsene om hjemmesoning og soning med elektronisk kontroll og mener departementets forslag til inndeling er hensiktsmessig.

4. Forslaget om å øke domslengde og gjennomføringstid for straffegjennomføring med elektronisk kontroll (punkt 3 i høringsnotatet)

Jussbuss er positive til forslaget om å øke domslengden og gjennomføringstiden for soning med elektronisk kontroll.

Hensynene bak utvidelse av domslengde og gjennomføringstid

Soningsprogresjon er lovfestet i straffegjennomføringsloven § 3 fjerde ledd. Såfremt det er mulig skal det skje en gradvis overgang fra fengsel til full frihet. Å utvide rammen for tiden innsatte kan ha delgjennomføring med fotlenke, er i tråd med prinsippet om soningsprogresjon. Soning med elektronisk kontroll bidrar til at overgangen fra fengselet til frihet blir mindre.

Nærhetsprinsippet er lovfestet i straffegjennomføringsloven § 11 første ledd. Prinsippet går ut på at den domfelte så langt det er praktisk mulig skal sone i nærheten av hjemstedet sitt. Soning med elektronisk kontroll bidrar til å ivareta nærhetsprinsippet, ettersom den domfelte kan sone i sitt eget hjem.

I tillegg til at utvidelse vil være bra for den domfelte, vil det også være bra for den domfeltes familie. Jussbuss møter ofte innsatte som på grunn av lang reisevei ikke har regelmessig kontakt med barn og øvrig familie. Barns rett til samvær med foreldre er hjemlet i straffegjennomføringsloven § 3 annet ledd. En utvidelse av perioden for helgjennomføring (domslengde) med elektronisk kontroll vil gjøre at flere familier slipper å oppleve oppbrudd som følge av at en forelder skal i fengsel. Utvidelse av delgjennomføring gjør at far eller mor raskere kommer hjem.

Elektronisk kontroll gir også den innsatte mulighet til i større grad å ivareta sin egen økonomi og andre forpliktelser. En utvidelse av helgjennomføring vil medføre at flere domfelte kan sone hele sin straff med elektronisk kontroll, og de blir dermed bedre rustet til å ivareta sine forpliktelser under soning ved at de kan ta arbeid og bidra i hjemmet.

Forslaget om å utelukke flere typer lovbrudd fra soning med elektronisk kontroll (forskriften § 7-3)

Jussbuss er negative til endringsforslaget i gjeldende forskrift § 7-3 fjerde ledd annet punktum, som innebærer at flere typer lovbrudd automatisk utelukker muligheten til å sone med elektronisk kontroll.

Departementet skriver i høringsnotatet at forslaget til endring i forskriften § 7-3 ikke innebærer noen endring med hensyn til egnethets- og sikkerhetsvurderingen, kun en økning av domslengde og gjennomføringstid. Dette er ikke riktig. Jussbuss bemerker at det foreslås at domfelte som soner for drap, volds- eller seksualforbrytelser mot barn, samt alvorlige volds- eller seksualforbrytelser *ikke kan* få denne formen for straffegjennomføring. Dette vil innebære en skjerpelse av gjeldende forskrift § 7-3 fjerde ledd annet punktum, som kun utelukker domfelte som er dømt for volds- eller seksualforbrytelser mot en person som domfelte bodde eller fortsatt bor sammen med fra å få innvilget straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Dersom lovbruddet er begått i eget hjem eller mot medlemmer av husstanden, eller det dreier seg om volds- eller seksualforbrytelser, er det kun en hovedregel, ikke en absolutt regel, at man ikke innvilges elektronisk kontroll. Den foreslåtte endringen medfører altså at flere typer lovbrudd automatisk utelukker muligheten til å sone med elektronisk kontroll.

Ingen lovbrudd bør avskjæres fra muligheten til straffegjennomføring med elektronisk kontroll. I noen tilfeller vil det være tilrådelig (se gjeldende forskrift § 7-3 fjerde ledd første punktum) å sone med elektronisk kontroll, selv om man har begått et av de

alvorlige lovbruddene som listes opp i dagens forskrift og i endringsforslaget. Det er tilstrekkelig at det må vurderes om formålet med straffen og om hensynet til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring taler mot det, jf. gjeldende § 16 annet ledd femte punktum, jf. § 16 første ledd tredje punktum. Kriminalomsorgen har videre anledning til å fastsette vilkår for adgangen til å sone med elektronisk kontroll. Blant annet kan det bestemmes at domfelte ikke kan ha samvær med bestemte personer, jf. straffegjennomføringsloven § 16 fjerde ledd. På denne måten blir hensynet til fornærmede og den allmenne rettsoppfatning tilstrekkelig ivaretatt.

En forskriftsendring bør etter vårt syn åpne for at alle i prinsippet kan få denne straffegjennomføringsformen. Adgangen til å sone med elektronisk kontroll bør bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. En overgang fra fengsel til soning med elektronisk kontroll vil for eksempel kunne passe for en som har sonet en lang dom på grunn av en alvorlig forbrytelse, men nå har vist progresjon og endret sin livsførsel. En slik gradvis utslusing vil bidra til en bedre forberedelse til livet utenfor murene, men samtidig vil den domfelte være under kontroll.

5. Straffegjennomføring med elektronisk kontroll for domfelte som er varig soningsudyktige (punkt 4 i høringsnotatet)

Jussbuss er positive til departementets forslag om å endre vilkårene for straffegjennomføring med elektronisk kontroll for domfelte som er varig soningsudyktige.

Elektronisk kontroll er i flere tilfeller et godt alternativ til fengsel for domfelte som lider av alvorlig sykdom. I dommer på over fire måneder er det med dagens ordning ikke anledning til helgjennomføring med elektronisk kontroll. Jussbuss har hatt saker hvor den domfelte ikke får gjort opp for seg på grunn av soningsudyktighet. I stedet har enkelte måttet avbryte soningen gjentatte ganger av helsemessige årsaker, noe som er svært uheldig. Det er derfor et godt forslag å åpne for at domfelte som er varig soningsudyktige kan sone med elektronisk kontroll lengre enn det nye forslaget på seks måneder.

De fleste domfelte, også de som er varig soningsudyktige, ønsker å gjennomføre den straffen de er idømt. Det er positivt for domfelte som er varig soningsudyktige at det åpnes for å sone lengre med elektronisk kontroll enn det som følger av utgangspunktet. Det er også positivt at det alltid skal foretas en vurdering av om den domfelte kan sone med elektronisk kontroll. Det er imidlertid viktig at kontrolltiltakene blir tilpasset den domfeltes helsesituasjon og ikke blir strengere enn nødvendig.

Departementet foreslår å ta inn i forskriften § 7-4 fjerde ledd (gjeldende § 7-3 fjerde ledd) at begrensningene vedrørende lovbruddstype ikke skal gjelde domfelte som er varig soningsudyktige. Jussbuss er som tidligere nevnt i utgangspunktet imot at det i det hele tatt oppstilles absolutte begrensninger vedrørende type lovbrudd (se vårt punkt 4 om dette). Dersom dette likevel vedtas, støtter Jussbuss forslaget om at varig soningsudyktige unntas disse begrensningene.

Jussbuss støtter også forslaget om å forskriftsfeste adgangen til å fravike sysselsettingskravet for domfelte som er varig soningsudyktige. Som departementet selv påpeker er de som er varig soningsudyktige ofte 100 % uføretrygdet på grunn av alvorlig sykdom. En adgang til å fravike sysselsettingskravet er nødvendig for at varig

soningsudyktige i det hele tatt skal kunne sone med elektronisk kontroll, og endringsforslaget gjør regelverket mer i tråd med kravene som stilles til den samme gruppen utenfor fengsel.

6. Kontroll ved bruk av digital teknologi (punkt 5 i høringsnotatet)

Departementet foreslår å åpne for digital teknologi (GPS, videosamtale mv.) ved kontroll av domfelte som soner med elektronisk kontroll. Jussbuss er negative til muligheten for en mer detaljert kontroll av hensyn til den domfeltes personvern og rett til privatliv. Departementet har ikke vist til at det er behov for mer avansert digital kontroll. Jussbuss kan ikke se at det foreligger et slikt behov, ettersom bruddprosent med den gjeldende RF-teknologien er lav.

Jussbuss frykter at muligheten til å benytte seg av digitale teknologiske hjelpemidler som kan gi en mer nøyaktig plassering av den domfelte, vil føre til at dette benyttes i større grad enn nødvendig. Det er viktig å understreke betydningen av personvern og retten til privatliv. Å gå fra en teknologi som viser om den domfelte befinner seg utenfor eller innenfor et angitt område, er noe helt annet enn GPS som viser nøyaktig plassering. Adgangen til å sone med elektronisk kontroll kan fint utvides uten at kontrollen skjerpes og at de domfelte overvåkes i større grad. Dagens ordning med RF-teknologi er tilstrekkelig.

Jussbuss er negative til forslaget om å åpne for kontrollmuligheter som er mer overvåkende enn i dag. Vedtas det likevel å innføre nye digitale kontrollmekanismer, bes det om at dette i første omgang gjøres i et prøveprosjekt som senere evalueres. Det bør vurderes i hvert enkelt tilfelle om og eventuelt i hvilken grad det er behov for et kontrolltiltak basert på digital teknologi. Basert på denne evalueringen kan det vurderes hvorvidt de alternative kontrollmulighetene bør innføres som en generell regel.

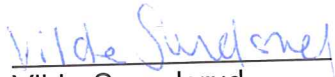
7. Endringer i forskrift om straffgjennomføring kapittel 7 om straffgjennomføring med elektronisk kontroll (punkt 6 i høringsnotatet)

Jussbuss er positive til forslaget om en ny § 7-2 i forskriften, da legaldefinisjoner bidrar til forutsigbarhet og klarhet. Vi bemerker imidlertid at definisjonen av «helgjennomføring» er uklar ved at det ikke fremgår tydelig at dommen ikke kan være på mer enn seks måneder. Definisjonen av «helgjennomføring» er forståelig når den leses i sammenheng med definisjonen av «delgjennomføring», men definisjonen må være klar også isolert sett.

8. Avsluttende bemerkninger

Dagens fotlenkeordning er ikke tilfredsstillende. Jussbuss er derfor positive til forslagene om økt domslengde og gjennomføringstid for straffgjennomføring med elektronisk kontroll. Det er viktig og på tide at det åpnes for en utvikling av ordningen. Det er imidlertid et større utviklingspotensial enn det som er foreslått angående domslengde og gjennomføringstid, og vi skulle derfor sett at utvidelsen var enda større.

Med vennlig hilsen
For Jussbuss v/fengselsgruppa

Vilde Svendsrud

Ingvild Henni

Louise S. Hannon

Tore Moen

Lara M. Wik

Anette H. Bergland

